

HERMES / MERCURI

*Celebra, Musa, a Hermes, al fill de Zeus i Maia
protector de Cilene i de l'Arcàdia rica en ramats
benfactor missatger dels immortals*

Himnes Homèrics, IV, 1-3

Fill hagut per Zeus amb l'Atlàntide Maia, missatger o herald de son pare i dels déus en general, nascut en una cova de la muntanya Cilene d'Arcàdia, amb el caduceu (kerýkeion) o vara d'or, el petasus o barret i ales en els peus o sobre els muscles com a atributs. Déu eloqüent i astut, inventor de la paraula i de les llengües, de la lira, el foc i la caramella, hàbil en tota classe de furts i enganys, protector de mentiders i lladres (per això són destacats lladres o mentiders el seu fill Autollic i el seu besnét Ulisses; i és ell qui fa mentidera i infidel a Pandora), psicopomp o conductor de les ànimes a l'Infern, patrocinador del comerç: tals són les principals funcions que se li atribueixen. Amb freqüència se'l va representar en forma itifàlica.

Els dos mites més cèlebres d'Hermes són **la fabricació de la lira**, amb una tortuga que es troba davant de la cova on havia nascut, i **el robatori de les vaques d'Apol·lo**, gestes que realitza el mateix dia del seu naixement: nascut a l'alba, fabrica la lira al migdia i efectua el robatori a poqueta nit.

Per a aquest robatori, que té lloc en Pièria (al Nord de l'Olimp), d'on Hermes es duu cinquanta vaques fins a Pilos (en Trifília, al costat del riu Alfeu, en el Peloponés), comença per invertir les empremtes del bestiar «fent que les peüngles davanteres foren posteriors i les posteriors davanteres i anant ell també al revés»; no hi ha més aclariments sobre açò en aquest punt, i aqueix «al revés» el mateix pot significar anant ell mateix d'esquenes que al revés que les vaques, açò és, anant ell cap a davant, enfront dels caps de les vaques i espentant-les cap a arrere. El robatori és denunciat a Apol·lo per un vell, a pesar de l'advertència de no dir res i d'obrar com si res haguera vist que Hermes li havia fet. Apol·lo acudeix enfurit al Cilene, on Hermes s'encolleix i s'amaga de nou en el bressol i ho nega tot. Apol·lo esclata a rialles, l'agafa en braços i, després d'un xicotet incident, se'l porta a l'Olimp, a presència de Zeus; davant de qui Hermes segueix negant-ho tot, provocant igualment la rialla de Zeus, que, a pesar de com li resulta de gracios, li mana portar a Apol·lo on ha amagat el bestiar.

Obeix Hermes, se'n van els dos a Pilos, i Hermes torna les vaques a Apol·lo; però a continuació Hermes toca la lira, que produeix en Apol·lo tal entusiasme, que es queda amb ella a canvi de les vaques. Hermes llavors inventa o fabrica per primera vegada la siringa o cara-

mella, de la que també s'encapritxa Apol·lo, i també es queda amb ella, a canvi de la seua vara o caduceu d'or, i d'instruir a Hermes en el sistema d'endevinació per pedretes o *trías* (fins ací el que contenen Homer i Apol·lodor).

Un nou detall jocós que no es troba en aquests dos autors ens l'ofereixen, pres probablement de l'himne a Hermes d'Alceu, Horaci i Filostrate: mentre Apol·lo, indignat pel robatori de les seues vaques, amenaça a Refines amb paoroses veus, aquest li furta, també sense que s'adone, l'aljava, la qual cosa també fa molta gràcia a Apol·lo, que en veure's així desposseït no pot contindre la rialla.

I, finalment, tampoc en Homer ni en Apol·lodor es troba el càstic del vell delator, que és una metamorfosi en Ovidi i en Antonino Liberal, i amb la important alteració, a més, que la delació no li la fa a Apol·lo, sinó a un vianant que no és altre que el propi Hermes metamorfosat, que posa a prova al vell oferint-li nova retribució per dir-li si havia vist passar unes vaques robades; el vell accedeix, i llavors Hermes colpeja a Bat amb la vara i el converteix en roca, anomenada des de llavors el Mirador de Bat (en Arcàdia).

BIBLIOGRAFIA

RUIZ DE ELVIRA, Antonio, *Mitología clásica*, Ed. Gredos, Madrid 1995
OLALLA, Pedro, *Atlas Mitológico de Grecia*, Ed. Road, Atenas 2001

Hermetic Net